

بررسی اصول و مفاهیم دستیابی به اکوتوریسم پایدار در طراحی اقامتگاه ها؛ نمونه های مورد مطالعه: اقامتگاه متین آباد و اقامتگاه ماجرا

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۵/۲۹

کد مقاله: ۶۰۸۶۵

مبینا عباسی^{۱*}، محمد بهزاد پور^۲، سید حسن حسینی^۳،

سید امین حسینی^۴

چکیده

اکوتوریسم فرصتی برای پایداری طبیعت و فرهنگ می باشد و سفری است تعلل گونه به بسیاری از مناطق سرسبز و طبیعی که موجب بهتر شدن کیفیت زندگی مردم محلی و همچنین حفظ محیط زیست می شود. در این میان ایجاد اقامتگاه های بومگردی راهکاری عملی برای رسیدن به توسعه ی پایدار گردشگری، منبع ایجاد فرصتهایی برای رسیدن به سودآوری و کلید ایجاد یک تجربه ی اکوتوریسم لذت بخش و معنی دار است. هدف این پژوهش دستیابی هرچه بهتر به اکوتوریسم پایدار در طراحی اقامتگاه ها است. اما آنچه که به عنوان پرسش در این پژوهش مطرح شده است اصول اکوتوریسم پایدار در طراحی اقامتگاه های بومگردی است. روش پژوهش با توجه به ماهیت موضوع پژوهش، از لحاظ محتوا نوعی پژوهش کیفی به شمار می آید، اما اساس پژوهش متکی بر روش توصیفی- تحلیلی و بر پایه استدلال قیاسی بین دو نمونه؛ اقامتگاه متین آباد و اقامتگاه ماجرا صورت گرفته است. نتایج پژوهش به طور کلی نشان می دهد؛ وجود اقامتگاه ها و حضور گردشگران با عث ارتقای زندگی جامعه محلی شده است. اقامتگاه ها اشتغال زایی می کنند و توسعه پایدار را برای روستاها از نظر اقتصادی، اجتماعی، محیطی ارتقا می بخشند. اما آنچه که باعث جذب گردشگران به این مناطق برای استفاده از اقامتگاه ها و اشتغال زایی می شود طراحی منحصر به فرد آن است. اقامتگاه ها باید از طریق سازگاری با محیط طبیعی و جوامع محلی و اقتصاد بتوانند پایدار بمانند و با جایگزین کردن هتلهای معمولی به تعداد بیشتری از اقامتگاه های بومگردی تاثیر کلی صنعت گردشگری را کاهش دهند و از این طریق به توسعه پایدار گردشگری ناآل شوند.

واژگان کلیدی: اکوتوریسم پایدار، اقامتگاه، تفریحی، گردشگری

۱- پژوهشگر مقطع کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه رجا قزوین، ایران (نویسنده مسئول)

۲- گروه معماری؛ واحد هشتگرد؛ دانشگاه آزاد اسلامی؛ هشتگرد؛ ایران

۳- دکتری عمران، گرایش مهندسی زلزله، دانشگاه سمنان

۴- کارشناسی ارشد معماری؛ دانشگاه هنر تهران؛ مدرس دانشگاه

۱- مقدمه

اکوتوریسم فرصتی برای پایداری طبیعت و فرهنگ می باشد و سفری است تعلق گونه به بسیاری از مناطق سرسبز و طبیعی که موجب بهتر شدن کیفیت زندگی مردم محلی و همچنین حفظ محیط زیست می شود. به منظور لذت بردن از محیط سبز طبیعی و درک مواهب آن و نیز برخی ویژگی های فرهنگی ای که مرتبط با آن صورت می گیرد به طوری که باعث بالا رفتن حفاظت گردد، اثرات منفی بسیاری از جانب بازدید کنندگان بر محیط ها به جای می گذارد. (چرامین و همکاران، ۱۳۹۵). امروزه پدیده گردشگری و اکوتوریسم، به لحاظ درآمدزایی فراوان آن، بسیاری از کشورهای جهان را برآن داشته که سرمایه گذاری زیادی را به این بخش اختصاص دهند (Tremblay, 2006:34). بخش بسیار مهمی از فعالیتهای جهانگردی در دنیا مبتنی بر بهره مند شدن از طبیعت است که امروزه اکوتوریسم نام گرفته است. این در حالی است که به طور کلی وضعیت جغرافیایی کشور ما و گوناگونی مناطق مختلف آن از نظر شرایط طبیعی خود در مجموعه جاذبه های قابل توجه به حساب می آید (عاشری و همکاران: ۱۳۸۹، ۳-۴). کشور ما با برخورداری از انواع مختلف جاذبه های گردشگری، تا کنون نتوانسته از این مزیت به خوبی استفاده کند. با وجودی که منابع طبیعی کشور میتواند یکی از جاذبه های ارزشمند برای جذب گردشگران داخلی و خارجی به شمار آید، اما برنامه ریزی برای استفاده از این شرایط هنوز در ابتدای راه است و کار مهم و اساسی برای بهره برداری از جاذبه های طبیعی صورت نگرفته است. (رخشانی نسب و ضرابی ۱۳۸۸:۲) در این میان ایجاد اقامتگاه های بومگردی راهکاری عملی برای رسیدن به توسعه ی پایدار گردشگری (Giannakis, 2014:3) منبع ایجاد فرصتهایی برای رسیدن به سودآوری (مریدالسادات و رکن الدین افتخاری، ۱۳۹۷: ۸۴) و کلید ایجاد یک تجربه ی اکوتوریسم لذت بخش و معنی دار است (Bunruamkaew & Murayama, 2012:415) که در بسیاری از نقاط دنیا، فرصت های بی نظیری را برای توسعه ی روستایی فراهم کرده است. (عنابستانی و همکاران، ۱۳۹۴: ۶۴) اهمیت این موضوع وقتی دوچندان می شود که این بخش با تاریخ، فرهنگ و آداب و آیین یک کشور رقم بخورد. در این صورت، نه تنها توسعه ای اشتغال، توسعه ای اقتصاد محلی و شکل گیری گردشگری پایدار را در بعد داخلی به همراه دارد، در بعد خارجی نیز مزیت هایی همچون انتقال فرهنگ و تاریخ، آشنایی گردشگران خارجی با آداب و رسوم آیینی، تبلیغات بدون هزینه و شناخت بیشتر جهانیان از آن کشور را به دنبال خواهد داشت. در واقع، اهمیت گردشگری در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی بسیاری از کشورها را به سرمایه گذاری و استفاده از همه ی ظرفیت هایشان در این حوزه ترغیب کرده است (Campanel, 2009:480).

۲- پیشینه پژوهش

تحقیق ها و پژوهش هایی که محققان در حوزه گردشگری، اقتصاد، توسعه پایدار در ابعاد و زمینه های مختلف و همچنین زیر شاخه های آن کار کرده اند بسیار گسترده است؛ اما با این حال در رابطه با موضوع اقامتگاه ها مطالعات و پژوهش های بسیار بسیار معدودی صورت گرفته است که در این پیشینه ادبیات با استفاده از بررسی نظری؛ مطالعات نظری انجام شده و در نمونه های داخلی مورد بررسی قرار گرفته است و همچنین، مشخص می شود که تئوری های پیشین تا چه اندازه مورد آزمایش قرار گرفته اند.

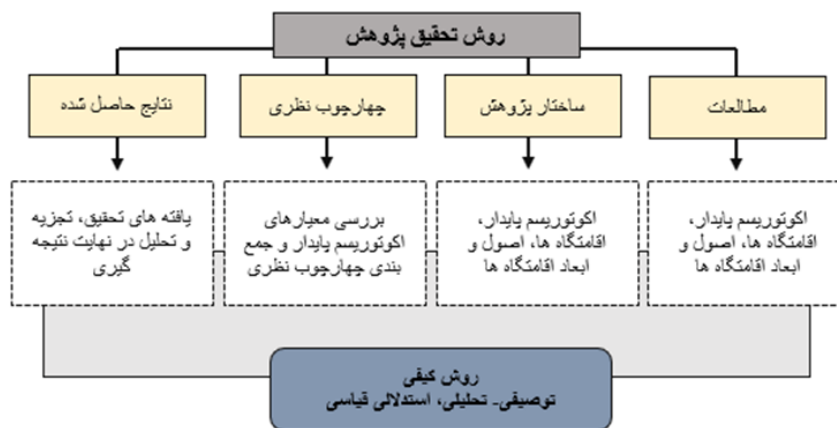
جدول ۱- پیشینه پژوهش (منبع: نگارندگان)

ردیف	عنوان	نام نویسندگان	نام نشریه	خروجی
۱	شناسایی و تحلیل الگوهای فکری حاکم بر تأثیرات اقامتگاههای بومگردی بر توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی: بخش موران شهرستان گرمی استان اردبیل)	علیرضا حسینیپور، حسین سلیمانی، امیر گندمکار، سید رامین غفاری	فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی تابستان ۱۴۰۰	بر اساس نتایج این مدل چهار الگوی فکری حاکم بر تأثیرات اقامتگاههای بومگردی بر توسعه پایدار روستایی در موران شناسایی شد که الگوی فکری اول نسبت به دیگر الگوها دارای اهمیت بسیار بالایی است. بر اساس الگوی فکری اول اقامتگاههای بومگردی در مجموع دارای تأثیرات مثبت و بالایی بر بخشهای متعدد توسعه روستایی بخش موران داشته است. همچنین الگوهای دیگر از منظر ارزیابی تأثیرات دارای تفاوت با الگوی اول بوده و اساسا نگرش نسبتا متفاوتی به تأثیرات احداث اقامتگاههای بومگردی بر توسعه روستایی موران دارند.
۲	شناسایی عوامل مؤثر بر وفاداری گردشگران به اقامتگاههای بومگردی (مورد مطالعه: اقامتگاههای منتخب خراسان جنوبی)	مهدی مودودی، ارخودی محمد، ایزد بخش، عصمت نجفی، ارخودی	مجله جغرافیا و توسعه ناحیه ای ۱۳۹۹	یک اقامتگاه بومگردی می تواند به عنوان یک واحد کسب و کار دوستدار محیط زیست قلمداد شود که فعالیت های متنوع نظیر ذخیره و صرفه جویی نمودن آب و انرژی، استفاده از سیاست های خرید دوستدار با زیست بوم، کاهش تولید زباله برای حفاظت از محیط زیست طبیعی قلمداد شود.
۳	نقش اقامتگاههای بومگردی در توسعه گردشگری روستایی در	مجتبی قدیری، معصوم، مهرسا مینایی،	فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی ۱۳۹۹	نتایج پژوهش نشان داد که بین اقامتگاههای بومگردی و توسعه پایدار گردشگری با ضریب همبستگی وجود دارد و بیانگر آن است که الگوی اقامتگاه بومگردی در منطقه مورد

ردیف	عنوان	نام نویسندگان	نام نشریه	خروجی
	نواحی روستایی شهرستان خور و بیابانک	علیرضا دربان آستانه		مطالعه و دیگر مناطق روستایی ارتباط معنی توسعه پایدار گردشگری دارد. و بکر طبیعی به عنوان یک کسب و کار کوچک گردشگری با مالکیت بومی و مدیریت خانوادگی، هماهنگی بیشتری با توسعه پایدار گردشگری دارد.
۴	تحلیل و بررسی تاثیر ایجاد اقامتگاه های بوم گردی ایران در توسعه نواحی روستایی در منطقه ای	علی شجاعی فرد، علی شکور	دو فصلنامه نشریه علمی مهندسی جغرافیایی سرزمین	نتایج پژوهش نشان می دهد حضور گردشگران در مناطق روستایی باعث ارتقا زندگی جامعه محلی شده است . ایجاد شغل های مرتبط با گردشگری، زمینه جلوگیری از مهاجرت مردم روستا را به شهرهای بزرگ فراهم می سازد . تلاش برای توزیع عادلانه درآمد و روند درست افزایش درآمدهای حاصل از گردشگری در منطقه ، در پیشگیری از آثار منفی گردشگری در منطقه از جمله رقابت های ناسالم و بروز اختلافات محلی نقش مهمی را ایفا می کند.
۵	سنجش میزان تاثیرگذاری ابعاد مختلف کیفیت بر پایداری اقامتگاه های بومگردی (مورد مطالعه: استان تهران)	نفیسه فضلی، عبدالرضا رکن الدین افتخاری	فصل نامه علمی- پژوهشی برنامه ریزی و توسعه گردشگری	نتایج نشان میدهد به ترتیب کیفیت کالبدی، کیفیت محیطی، کیفیت اقتصادی و کیفیت اجتماعی - فرهنگی بر پایداری اقامتگاه های بومگردی استان تهران تاثیرگذار هستند.

۳- روش تحقیق پژوهش

روش تحقیق این پژوهش با توجه به ماهیت موضوع پژوهش، از لحاظ محتوا نوعی پژوهش کیفی به شمار می آید، اما اساس پژوهش متکی بر روش توصیفی- تحلیلی و بر پایه استدلال قیاسی می باشد.

دیاگرام ۱- روش تحقیق پژوهش (منبع: نگارندگان)

۴- مبانی نظری پژوهش

۴-۱- اکوتوریسم

اکوتوریسم ارزشمندترین شاخه طبیعت گردی است که قصد دارد به شیوه خردمندانه ای با کمترین اثر منفی بر طبیعت و فرهنگ منطقه، بیشترین فایده را برای آن داشته باشد. اکوتوریسم به صورت متفاوتی نسبت به سایر بخشهای توریسم مدیریت میشود. این شاخه از گردشگری براساس نتایج توسعه پایدار آن شناخته میشود که شامل حفاظت از محیطزیست، آموزش بازدیدکنندگان در زمینه پایداری وفایده رساندنبه جامعه محلی و ارتقای معیشت آنهاست. (Ross & Wall, 1999:123; Wood, 2002:7)

۴-۲- نظر معماران بزرگ در رابطه با اکوتوریسم پایدار

ریچارد راجرز: طراحی پایدار نوعی طراحی است که قصد دارد به نیازهای امروز بدون آسیب رساندن به منابع نسل های آینده پاسخ دهد نکات کلیدی در این طراحی انرژی مصرف کم انعطاف پذیری بالا و راندمان بالا در استفاده از منابع می باشد.

کن یانگ: طراحی پایدار را می‌توان طراحی اکولوژیکی تعریف کرد در واقع طراحی پایدار را می‌توان نوعی از طراحی قلمداد کرد که در طول حیات چرخه خویش با سیستم اکولوژیکی کره زمین هماهنگی کامل دارند.

آگوستیره: معماری به معنای گسترده شهر گونه آفرینی به دست انسان است که متناسب با نیازها و ابعاد انسانی در طبیعت جای میگیرد

بن فارمر: معماری هنری است که نمی‌تواند از بافت پیرامون طبیعی و مصنوع جدا باشد. اگر قرار است مفاهیم معماری را درک کنیم تبحر فنی نیاز نیست اساسی، معماری خوب نیازمند کارفرمای خوب است.

جی اپیلتون: رابطه یک بنا با محیط پیرامونش معیار مهمیست که با توجه به آن میتوان شایستگی هنری بنا را ارزیابی کرد.

تادائو آندو: وظیفه معماری درک منطق توصیف ناشدنی مکان است. معماری باید کاملاً با طبیعت اطراف هماهنگی داشته باشد (قریشی و خانلو، ۱۳۹۵)

۴-۳- اقامتگاه ها و نقش آن در توسعه پایدار گردشگری روستایی

از سال ۱۹۹۴ میلادی و در نخستین هم اندیشی بین المللی انجمن های تخصصی اکولوژ، نوع جدید از اقامتگاه ها با نام «اکولوژ یا اقامتگاه بومی» به صورت رسمی به دنیای گردشگری معرفی شد که در این نوع، ساختار اقامتگاه با هویت آن درهم تنیده بود. اقامتگاه های بومگردی یا اکولوژ، اقامتگاه هایی هستند که در محیط های طبیعی و روستایی با رعایت سطح ممکن ضوابط زیست محیطی و به شکلی سازگار با معماری بومی و سیمای طبیعی منطقه برای اسکان و پذیرایی از گردشگران احداث شدند یا خانه های تاریخی و قدیمی موجود در روستاها هستند که پس از مرمت به اقامتگاه تغییر کاربری دادند و ضمن بیشترین تعامل با جامعه محلی، زمینه حضور و اقامت طبیعت گردان را با کیفیتی پسندیده و تعریف شده در محیط های طبیعی و روستایی فراهم کرده اند. (Hawkins, 2004: 219-244) اقامتگاه ها به عنوان یک مرکز اقامت که از سوی اکوتوریست ها بازدید و در ارتباط با فلسفه اکوتوریسم توصیف می شود. بیشترین تاکید بر ترکیب این نوع از اقامتگاه با محیط طبیعی آن و مدیریت پایدار طبیعت است. (Hagberg, 2011: 12) اقامتگاه های بومگردی جز مهمی از اکوتوریسم هستند. موفقیت چنین مکان هایی به ارتقا اکوتوریسم کمک خواهد کرد و همچنین گردشگران را به منطقه می برد. (Dorsey & etc, 2004) اقامتگاه های بومگردی فقط جنبه اقامتی ندارند؛ در آنها فعالیت های مختلفی همچون ارائه غذا و نوشیدنی بومی، ساخت، آموزش و فروش صنایع دستی محلی، اجرای نمایش و موسیقی سنتی، برگزاری رویدادهای بومی و تورها و فعالیت های بومگردی انجام می شود. مکان فیزیکی اقامتگاه به دلیل سبک معماری، مصالح ارگانیک به کار رفته، طراحی داخلی و مبلمان بومی آن نیز به منزله اکوموزه بومی، بخشی از یک جاذبه گردشگری است. مهمترین اصلی که در اقامتگاه های بومگردی رعایت می شود، مشارکت جامعه محلی در فعالیت های گردشگری است. (Hawkins, 2004: 219-244) بنابراین، در برنامه ریزی و راه اندازی اقامتگاه های بومگردی، چهار قلمرو پایداری موردنظر است که عبارت اند از:

جدول ۲- چهار قلمرو پایداری (منبع: نگارندگان)

۱	پایداری اکولوژیکی (بوم شناختی)	در این روند، بقای فرایندهای اکولوژیکی، تنوع زیست محیطی و منابع زیست شناختی مطرح است.
۲	پایداری فرهنگی	در این روند، کنترل مردم بر زندگی خویش بهبود داده میشود و همسویی بین فرایندهای توسعه با فرهنگ و ارزشهای انسانی و تقویت جوامع محلی برای تأمین نیازهای خویش از راه مشارکت و توانمندسازی مطرح است.
۳	پایداری اقتصادی	در این روند، به دلیل مدیریت منابع طبیعی و فرایندهای تولید و توزیع، فعالیتهای از لحاظ اقتصادی کارآمد هستند و بنابراین، کارکردهای کنونی حامی نسل های آتی خواهند بود.
۴	پایداری محلی	این روند برای سودرسانی به جامعه ی محلی طراحی میشود. بنابراین، توجه به خواسته و منافع مردم محلی و توانمندسازی آنها موردتوجه قرار میگیرد.

حفظ محیط اطراف، هم طبیعی و هم فرهنگی، داشتن کمترین تاثیر بر محیط طبیعی اطراف هنگام احداث، تناسب داشتن با بستر فیزیکی و فرهنگی منطقه از طریق توجه دقیق به شکل، چشم انداز و رنگ، و همچنین استفاده از معماری بومی، استفاده از روش های نوین و پایدار ابزار های تهیه آب و کاهش مصرف آب، داشتن مدیریت دقیق برای دفع پسماند خشک و فاضلاب، پاسخ به نیاز به انرژی از طریق طراحی منفعل و ترکیب آنها با نسخه های مدرن آنها برای دوام بیشتر، تلاش برای کار مشترک با اجتماع محلی، ارائه پیشنهاد برنامه های توضیحی برای آموزش به کارکنانشان و هم توریست ها در مورد محیط طبیعی و فرهنگی اطراف، مشارکت با توسعه محلی موجود از طریق برنامه های پژوهشی. (Bien, 2002: 140; DizdareviC, 2010: 27)

بر مبنای مبانی نظری که به طور خلاصه ارائه شد، رویکرد نظری پژوهش حاضر بر اساس مدل مفهومی پژوهش زیر ارائه می شود:

جدول ۳- مدل مفهومی پژوهش (منبع: نگارندگان)

اقامتگاه بومگردی	کمیت اقامتگاه	• وسعت • قدمت • تعداد واحدهای اقامتگاهی
	کیفیت اقامتگاه	• ساختار محیطی بومگرا • ساختار زیربنایی مناسب گردشگری • ساختار بومی محصولات و خدمات و فعالیت های گردشگری • ساختار مالکیت و مدیریت خانوادگی و مشارکت جامعه محلی • رعایت و بهبود کیفیت محیط
پایداری اجتماعی فرهنگی : • بهبود فرهنگی • بهبود کیفیت زندگی جامع محلی • بهبود کیفیت زندگی گردشگری • مشارکت و کنترل محلی • رعایت حقوق انسانی پایداری اقتصادی: • شکوفایی کسب و کارهای کوچک گردشگری • عدالت و رفاه اقتصادی • ثبات اقتصادی پایداری اکولوژیکی-کالبدی: • کاهش آسیب پذیری محیطی • برنامه ریزی و مدیریت • بهداشت محیط • تقویت آگاهی های زیست محیطی		

۵- یافته های پژوهش

۵-۱- نمونه مورد مطالعه اول (کمپ کویری متین آباد)

منطقه نمونه گردشگری متین آباد واقع در قسمت جنوب غرب دشت کویر، در ۱۲ کیلومتری شهر بادرود و ۲۴ کیلومتری شمال نطنز در استان اصفهان قرار گرفته است، این اقامتگاه در نوع خود به عنوان نخستین کمپ اکوتوریستی بیابانی بر اساس اصول گردشگری پایدار در کشور محسوب می شود و از لحاظ زیست محیطی نیز متاثر از شرایط محیط می باشد .

تصویر ۲- نمایی از کومه های کاهگی

تصویر ۱- دید پرنده از اقامتگاه متین آباد

۵-۱-۱- ویژگی های اقامتگاه متین آباد

نزدیکی به دو شهر بزرگ کاشان و اصفهان از یک طرف، نزدیکی به طبیعت کویر و کوهستان و همچنین همجواری با مکان های گوناگون فرهنگی و تاریخی منطقه است که تنوع سفرهای گردشگری کوتاه مدت را امکان پذیر ساخته است. در انتخاب و ایجاد نمونه گردشگری متین آباد در سطح محلی، منطقه ای و ملی اثراتی چون حفظ محیط زیست و منابع موجود در منطقه، ورود گردشگران و ایجاد کسب و کار و اشتغال زایی، جلوگیری از مهاجرت روستاییان و عدم تخریب بافت تاریخی سکونتگاه هاب اطراف، رونق کشاورزی در منطقه و بهبود کیفیت و کمیت کشاورزی پیش بینی شده است. (خالدی و همکاران، ۱۳۹۱)

تصویر ۴- نمایی از مصالح به کار رفته در ساختمان

تصویر ۳- نمای داخل از اقامتگاه

اقامتگاه بیابانی متین آباد کاملاً مدرن، با استفاده از مصالح موجود در منطقه و با رعایت استانداردها و موازین مربوطه، منطبق با نیازهای علاقه‌مندان به ویژه گردشگران خارجی طراحی و ساخته شده است؛ در ساخت آن سعی شده است تا کمترین آسیب به محیط زیست و تنوع زیستی منطقه وارد آید.

الف- رصد ستارگان: رصد ستارگان و سحابی‌ها هم می‌تواند بخش متفاوتی از تفریحات مناطق کویری و بیابانی باشد. آسمان لاجوردی روز کویر و سوسوی ستارگان درخشان در شب می‌تواند چشمان هر مسافر بیابانگرد رمیده دلی را شفا دهد. شب که فرا میرسد مهمانی ستارگان نیز شروع می‌شود و اینجا همه دعوتند برای دل بستن به سقف دوار آسمان و رها شدن در گنبد مینای آسمان کویر طبقه سوم کاروانسرا و همچنین محوطه کمپ اصلی متین آباد می‌تواند محل مناسبی برای علاقه‌مندان باشد با توجه به زیبایی فوق‌العاده شب‌های کویر و امکان دیدن ستارگان در دل آسمان شب، مکان‌های مناسب برای دیدن ستارگان همراه با تجهیزات لازم جهت رصد آنها پیش‌بینی شده تا علاقه‌مندان بتوانند از آن بهره‌مند شوند.

تصویر ۶- رصد ستارگان در طبقه سوم اقامتگاه

تصویر ۵- نمای بیرونی از اقامتگاه

ب- مزارع ارگانیک و تولید محصولات: بدلیل شرایط خاص اقلیمی منطقه‌ی انواع صیفی جات و سبزی جات متناسب با فصول مختلف در مزرعه کمپ کشت می‌شود که تماماً بدون استفاده از سموم شیمیایی بوده و بصورت ارگانیک تولید می‌گردند علاوه بر آن با‌های انار، پسته و دیگر میوه‌های فصلی در دسترس گردشگران قرار دارد.

تصویر ۸- دید پرنده مزارع ارگانیک

تصویر ۷- مزارع ارگانیک این اقامتگاه

ج- انرژی پاک: منظور پیشگام بودن کمپ متین آباد در کشور باید تعدادی برنامه طبیعی به منظور حفظ محیط زیست در نظر گرفته می‌شد. در ابتدای پروژه جهت ساختمان سازی خط برق کشیده شد و هم اکنون مجهز به خط برق ۲۵۱ کیلو وات فشار قوی است. فصل تمایز، ساختمانهای آجری و بتنی و المپ‌های کم مصرفی است که در مصرف انرژی صرفه جویی می‌کنند. منابع دیگر انرژی عبارت است از گاز طبیعی که جهت آشپزی و گرما مورد استفاده قرار می‌گیرد. به منظور بهبود رهنمودهای حفظ و جایگزینی محیط زیست، از منابع انرژی دیگری مانند انرژی خورشیدی و انرژی بادی با رفیت گرمایی آب در حمام و آشپزخانه برای ۱۱۱ نفر در روز، که در سایت یافت می‌شود استفاده می‌شود. انرژی حرارتی خورشیدی ۷۱٪ انرژی مورد نیاز در کمپ و مابقی آنرا انرژی گاز تامین می‌کند.

تصویر ۱۰- نمای سبز از اقامتگاه متین آباد

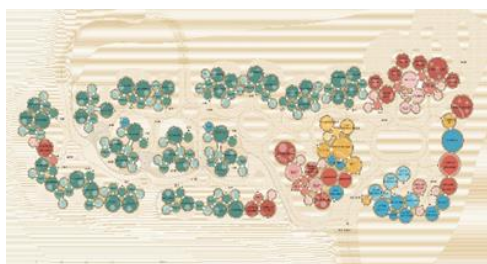

تصویر ۹- نمایی از سلول‌های خورشیدی اقامتگاه

د- مدیریت بازیافت: در راستای رسیدن به یک تولید پایدار و نهایتاً استمرار در خدمات پایدار در صنعت توریسم و کلیه صنایع خدماتی دیگر؛ مهمترین مدیریت، مدیریت تولید و مصرف است. چون تولید رابطه تنگاتنگی با طبیعت، سنت و ارزشهای مردم بومی دارد و الزم است در مصرف نیز این مدیریت اعمال گردد. برای مصرف بهینه آب در کمپ با بکارگیری ابزار و شیرآلات در سیستم های بهداشتی، نصب تراکت های آموزشی و تشویقی و ترویجی برای بهتر مصرف کردن آب و حداقل استفاده از شوینده های شیمیایی برای حفظ منابع آبهای زیرزمینی اقدام کرده اند. مصرف آب در سیستم های آبیاری کشاورزی و باغی کمپ نیز کنترل شده و با استفاده از سیستم های تحت فشار قطره های و بارانی اجرا شده است.

۵-۲- نمونه مورد مطالعه دوم (اقامتگاه ماجرا)

ماجرای هرمز یک اقامتگاه فرهنگی است که توسط بخش خصوصی فعال در حوزه فرهنگ و در پی دعوت توسط گروه های هنری منطقه، که سال ها در محل این پروژه فرش خاکی اجرا می کردند، انجام شده و هدفش حضور مطابق با عرف هنرمندان و گردشگران و توانمندسازی مردم جزیره است.

تصویر ۱۲- سایت پلان اقامتگاه ماجرا

تصویر ۱۱- اقامتگاه ماجرا

الف- ویژگی های اقامتگاه ماجرا: پروژه ماجرا به خاطر هماهنگی با طبیعت جزیره و پایداری زیست محیطی، به شکل گنبد های ساخته شده به روش ابرخشت نادرخلیلی، خرد شده و مقیاسی انسانی دارد. گنبد های ابرخشتی مثل آب انبار های قدیمی موجود در شهر فرمی ساده و آشنا برای مردم هستند. با استقرار مجموعه در زمین پست، بنا هرچه بیشتر از تسلط به آدم ها پرهیز می کند و هژمونی قاطع پروژه های بزرگ را ندارد. ریزدانه بودن علاوه بر قابل تعمیر کردن پروژه و ایجاد انعطاف در سناریو فضایی آن، با شیوه ساخت پیشه های خرد محلی متناسب می شود و امکان ورود آن ها به پروسه ساخت را فراهم می کند. بیایی فرآیندمحور، سناریوی تاب آور بر خلاف پروژه های معمول ساحلی که برای برخورداری از دید بهتر به دنبال ساختن بلندتر و بزرگتر هستند، اقامتگاه ماجرا یک آرزوی معمارانه نیست که در کمپ فرش خاکی محقق شده بلکه فرم آن حاصل یک فرآیند است که «تحقیق برای طراحی» را دنبال می کند و استراتژی های مربوط به تولید ناخالص داخلی، توانمندسازی جامعه محلی و زمین آن را شکل می دهند. به این منظور فضای هژمونیک معماری خرد شده تا با مقیاس قابل درک برای مخاطبان شکل «بافت» محله را پیدا کند.

تصویر ۱۴- سناریو تاب آور

تصویر ۱۳- استقرار مجموعه در زمینی پست

ب- معماری اقامتگاه ماجرا: واحدهای فضایی برای استقرار در طبیعت به شکلی ارگانیک سازماندهی شده اند و خطوط مدور توپوگرافی هرمز و فرم گنبد، که به واسطه آب انبار برای مردم آشناست، به دانه های فضا شکل داده اند و هماهنگی با منظر، خط آسمان کالبد این طرح را کامل کرده است. پرداخت فضایی و رنگ، از مسیرهای آبرفتی کوه ها پس از باران الهام گرفته است. این محله بدون حصار و بدون مرز، همچون میدان (field) ارگانیکی است که مرکز محله، میدان و کوچه دارد.

تصویر ۱۶- معماری رنگین مجموعه

تصویر ۱۵- رنگ در این مجموعه

ج- جاذبه های گردشگری اقامتگاه ماجرا: موزه دکتر نادعلیان در فاصله یک کیلومتری اقامتگاه قرار دارد. قلعه پرتقالی ها در شمال اقامتگاه ماجرا و در فاصله ۵/۱ کیلومتری از آن قرار دارد. دره رنگین کمان و غار رنگین کمان با فاصله ۸ کیلومتری در جنوب غربی اقامتگاه است. جنگل حرا در ۵/۳ کیلومتری شرق اقامتگاه و ساحل لاکپشت ها در ۸ کیلومتری جنوب شرقی اقامتگاه قرار دارد.

تصویر ۱۸- قلعه پرتقالی ها

تصویر ۱۷- موزه دکتر نادعلیان

تصویر ۲۰- غار رنگین کمان

تصویر ۱۹- دره رنگین کمان

۶- تجزیه و تحلیل یافته ها

جدول ۴- نتایج تجزیه و تحلیل یافته ها(منبع: نگارندگان)

	نام اقامتگاه: اقامتگاه متین آباد وسعت: ۲۳ هکتار تعداد واحد های اقامتی: • ۲۰ اتاق تجهیز شده • ۲۱ کومه تجهیز شده • ۱۵ چادر کمپی + ۸ چادر خیمه ای جاذبه های گردشگری: • شتر سواری • رصد ستارگان • امکانات شب نشینی در کنار آتش • مزارع ارگانیک و پرورش شتر مرغ و مزارع حیوانات ویژگی ها معماری: • ساخته شده توسط سبک معماری سنتی • ترکیب سبک معماری با طبیعت باز • احداث چادرها یاد آور روش سکونت مردمان عشایری
نکات مثبت: • توجه به انرژی های پاک • تمایز ساختمانهای آجری و بتنی در مصرف انرژی • استفاده از گاز طبیعی • استفاده از انرژی خورشیدی و باد با ظرفیت گرمایی • طبیعت گرایی و توسعه گردشگری و جذب توریست با دعوت کنندگی • استفاده از بازیافت فاضلاب و زباله نکات منفی: • عدم نوآوری در اسکان توریسم • کم توجهی به مسائل زیست محیطی و توسعه پایدار	

	نام اقامتگاه: اقامتگاه ماجرا وسعت: ۱۰۳۰۰ تعداد واحد های اقامتی: • ۲۰ واحد اقامتی جاذبه های گردشگری: موزه دکتر نادعلیان قلعه پرتقالی ها دره رنگین کمان غار رنگین کمان
نکات مثبت: • کم کردن ارتفاع گنبد ها برای تماشای منظره جزیره • استفاده از خاک رنگی جزیره برای جلوگیری از ورود مواد شیمیایی به این منطقه • در نظر گرفتن پنجره های بزرگ برای دید مناسب به بیرون نکات منفی: • عدم توجه به انرژی های پاک و نو • عدم استفاده از بازیافت فاضلاب و زباله • کم توجهی به مسائل زیست محیطی و توسعه پایدار	ویژگی ها معماری: • ساخته شده توسط سبک معماری مدرن و سنتی • استقرار واحدهای فضایی به شکل ارگانیک • فرم های گنبدی شکل • هماهنگی فرم ها با منظر • الهام فضاها از مسیر های آبرفتی کوهها پس از باران

۷- نتیجه گیری

نتایج پژوهش به طور کلی نشان می‌دهد؛ وجود اقامتگاه ها و حضور گردشگران با عث ارتقای زندگی جامعه محلی شده است. اقامتگاه ها اشتغال زایی می کنند و توسعه پایدار را برای روستاها از نظر اقتصادی، اجتماعی، محیطی ارتقا می بخشند. اما آنچه که باعث جذب گردشگران به این مناطق برای استفاده از اقامتگاه ها و اشتغال زایی می شود طراحی منحصر به فرد آن است. اقامتگاه ها باید از طریق سازگاری با محیط طبیعی و جوامع محلی و اقتصاد بتوانند پایدار بمانند و با جایگزین کردن هتلهای معمولی به تعداد بیشتری از اقامتگاه های بومگردی تاثیر کلی صنعت گردشگری را کاهش دهند و از این طریق به توسعه پایدار گردشگری ناقل شوند. اکوتوریسم به عنوان یکی از ابزارهای با اهمیت بین تمامی بخش های صنعت گردشگری در حال رشد است و با چالشهای اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی بسیاری مواجهه است که از جمله چالشهای اقتصادی آن میتوان به کمبود رفاه و نارسایی امکانات در این زمینه، عدم توجه به انرژی های نو و پاک، عدم توجه به نو آوری اسکان توریسم، عدم توجه به مدیریت بازیافت زباله همچنین از چالشهای اجتماعی آن عدم عدالت اجتماعی، عدم امنیت، عدم مشارکت و ... و از چالشهای زیست محیطی موجود در این صنعت میتوان به عدم حفاظت طبیعی، عدم شناخت کامل پدیده های جذب اکوتوریستی کشور اشاره کرد که با برنامه ریزی مناسب می توان فرصت سازی کرد تا به هدف اصلی آن یعنی توسعه پایدار برسد.

۷-۱- پیشنهادها

- در این راستا بر اساس یافته های پژوهش راهکارهای ذیل پیشنهاد می شود:
- انجام طرح های مدیریتی زیادی در راستای مدیریت فاضلاب ها
 - اجرای برنامه های مدیریتی و مقررات زیست محیطی و پایداری محیطی برای کنترل بازدید کنندگان
 - انجام طرح های مدیریتی برای نو آوری اسکان در راستای افزایش جذب گردشگر
 - توجه به معماری بومی و سنت گرا برای افزایش جذب توریست

ملاحظات اخلاقی

در این اثر مروری با معرفی منابع مورد استفاده، اصل اخلاق، امانت داری علمی رعایت و حق معنوی مؤلفین آثار محترم شمرده شده است. شرکت کنندگان در جریان هدف پژوهش و مراحل اجرای آن قرار گرفتند. آنها همچنین از محرمانه بودن اطلاعات خود اطمینان و تمامی نویسندگان به طور برابر در نگارش این مقاله همکاری داشتند. در این پژوهش اصول APA رعایت شده است.

منابع

۱. چرامین، م.، ملک حسینی، ح.، چرامین، آ.، زعیمی، ح. (۱۳۹۵)، "نقش اکوتوریسم گردشگری در حفاظت از محیط زیست و توسعه پایدار"، دومین همایش ملی توسعه پایدار استان کهگیلویه و بویر احمد.
۲. رخشانی نسب، حمیدرضا؛ ضرابی، اصغر (۱۳۸۸)، "چالشها و فرصتهای توسعه اکوتوریسم در ایران"، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر، مجله علمی پژوهشی فضای جغرافیایی، سال نهم، شماره 28.

۳. عاشری، امامعلی؛ حسینپور، باقر؛ مهدیلو، تقی (۱۳۸۹)، "تعیین اولویتهای سرمایه گذاری در مناطق اکوتوریستی شهرستان ارومیه"، جغرافیا و برنامه ریزی منطقه ای، سال هفتم، شماره اول.
۴. عنابستانی، علی اکبر؛ گیاهی، حسن و مهدی جوانشیری. (۱۳۹۷)، "بررسی و تحلیل آثار ایجاد اقامتگاههای بومگردی بر توسعه ی سکونتگاههای روستایی (نمونه: روستای رادکان شهرستان چناران)"، برنامه ریزی فضایی (جغرافیا). س ۸. ش ۲ (پیاپی ۲۹) صص ۱-۲۴.
۵. قرخلو، مهدی؛ رمضانزاده لسبویی، مهدی؛ گلین شریف دینی، جواد (۱۳۸۸): "اثرات زیست‌محیطی گردشگری بر سواحل شهر رامسر"، مجله نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی (جغرافیای انسانی)، شماره ۳: ۱۲-۱.
۶. قریشی، شبنم؛ خانلو، نسیم (۱۳۹۵): "بررسی و تحلیل آثار نورمن فاستر و دیدگاه نظریه پردازان معاصر در رابطه با آثار فاستر"، اولین کنفرانس بین المللی کاربرد پژوهش و تحقیق در علوم و مهندسی، تهران، موسسه فرا اندیشان دانش بین الملل.
۷. مریدالسادات، پگاه و عبدالرضا رکن الدین افتخاری. (۱۳۹۷)، "ارزیابی وضعیت توسعه ی پایدار کشاورزی با رویکرد کارآفرینانه، مطالعه ی موردی: استان خوزستان"، برنامه ریزی و آمایش فضا. د ۲۲. ش ۳. صص ۸۰-۱۱۱.
۸. خالدی، شهریار؛ صالحیان بادی، سعید؛ صیدالی، محسن (۱۳۹۱)، " جایگاه اکوتوریسم بیابانی در توسعه سکونتگاه های روستایی (مطالعه موردی: اقامتگاه گردشگری متین آباد- بادرود)، " فصلنامه علمی پژوهشی برنامه ریزی منطقه ای/ سال دوم، شماره ۸
۹. حسن پور، علیرضا؛ سلیمانی، حسین؛ گندمکار، امیر؛ غفاری، سید رامین (۱۴۰۰)، "شناسایی و تحلیل الگوهای فکری حاکم بر تأثیرات احداث اقامتگاه های بوم گردی بر توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی: بخش موران شهرستان گرمی استان اردبیل)"، نشریه جغرافیا و مطالعات محیطی
۱۰. مودودی ارخودی، مهدی؛ ایزدبخش، محمد؛ نجفی ارخودی، عصمت (۱۳۹۹)، "شناسایی عوامل مؤثر بر وفاداری گردشگران به اقامتگاههای بومگردی (مورد مطالعه: اقامتگاههای منتخب خراسان جنوبی)"، مجله جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، سال هجدهم، شماره ۵، پاییز و زمستان ۰۹۱۱، شماره پیاپی ۹
۱۱. قدیری معصوم، مجتبی؛ مینایی، مهرسا؛ دربان استانه، علیرضا (۱۳۹۹)، "نقش اقامتگاه های بومگردی در توسعه گردشگری روستایی در نواحی روستای خور و بیابانک"، نشریه اقتصاد فضا و توسعه روستایی
۱۲. شجاعی فرد، علی؛ شکور، علی (۱۳۹۹)، "تحلیل و بررسی تاثیر ایجاد اقامتگاه های بومگردی ایران در توسعه نواحی روستایی در راستای توسعه پایدار منطقه ای"، نشریات مهندسی جغرافیایی سرزمین
۱۳. فضلی، نفیسه؛ رکن الدین افتخاری، عبدالرضا، "سنجش میزان تاثیر گذاری ابعاد کیفیت بر پایداری اقامتگاه های بومگردی (مطالعه موردی: استان تهران)"، نشریه برنامه ریزی و توسعه گردشگری، پیاپی ۴۰ (بهار ۱۴۰۱)
14. Bien, A. (2002), Environmental certification for tourism in central America: CST and other programs. In Honey, M. (Ed.). Ecotourism certification & setting standards in practice. Island Press, Washington, 133 – 159.
15. Bunruamkaew, K. & Murayama, Y. (2012). Land Use and Natural Resources Planning for Sustainable Ecotourism Using GIS in Surat Thani, Thailand sustainability, (4): 412-429.
16. Campanel, C. (2009). Learning Ambiguity And Life Cycle Portfolio Allocation", Economic Dynamic, Vol. 13, Issue 3, pp. 478-483.
17. Dizdarević, S. (2010), The analyze of ecotourism supply potential I Northern part of Montenegro. Unpublished Master's Thesis, Dokuz Eylül University Social Sciences Institute, İzmir, Turkey.
18. Dorsey, E. R., Steeves, H. L., & Porras, L. E. (2004). Advertising ecotourism on the Internet: Commodifying environment and culture. New Media & Society, 6(6), 753 – 779
19. Giannakis, E. (2014), The Role of Rural Tourism on the Development of Rural Areas: The Case of Cyprus. Romanian Journal of Regional Science, 8(1), 38-53
20. Hagberg, Annika (2011). What's an ecolodge? a case study of ecotourism
21. Hawkins, D. E., (2004). A protected areas ecotourism competitive cluster approach to catalyse biodiversity conservation and economic growth in Bulgaria, Journal of Sustainable. Tourism, Vol 12, No 3, Pp 219 -244 .
22. Ross, Sherry. Wall, Geoffrey. (1999). Ecotourism: towards congruence between theory and practice. Tourism Management 20(1999) 123 - 132.
23. Tremblay, P. (2006), Desert Tourism Scoping Study, Desert Knowledge CRC, Report 12, Australia, Charles Darwin University
24. Wood, M.E. (2002), Ecotourism: principles, practises & policies for sustainability. United Nations Publication, France